

1] הדין אתם רוצים או הפשרה. עיין דרישה [סעיף ב'] שהוכחתי לפי מאי דק"ל [סנהדרין ו' ע"ב] דמצוה בפשרה, צריך הדיין להסביר לבעלי דינים שבפשרה נוהג להם ולדבר על לבם אולי יסכימו על הפשרה, וכן היא ג"כ כונת המחבר במ"ש שאומר להם הדין אתם רוצים, ר"ל במה שבאתם לפנינו לדון, אם כונתכם דוקא אדין או הפשרה, כי כן הוא נכון לעשות פשרה, ע"ש:

ט"ז

הדין אתם רוצים. כתב מהר"ל מפראג מדאמר רב הונא אי דינא בעיתו אי פשרה בעיתו, נראה שאין לרדוף כל כך אחר הפשרה, רק דאמרי להו אי דינא בעיתו כו', עכ"ל:

רמב"ם סנהדרין כב, ד

מצוה לומר לבעלי דינים בתחילה בדין אתם רוצים או בפשרה, אם רצו בפשרה עושין ביניהן פשרה, וכל בית דין שעושין פשרה תמיד הרי זה משובח ועליו נאמר משפט שלום שפטו בשעריכם אי זהו משפט שיש עמו שלום הוי אומר זה ביצוע, וכן בודד הוא אומר ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו איזהו משפט שיש עמו צדקה הוי אומר זהו ביצוע והיא הפשרה, במה דברים אמורים קודם גמר דין אף על פי ששמע דבריהם וידע להיכן הדין נוטה מצוה לבצוע אבל אחרי שגמר הדין ואמר איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב אינו רשאי לעשות פשרה ביניהן אלא יקוב הדין את ההר.

ב"ה סימן יב

(ד) וכל דיין העושה פשרה תמיד הרי זה משובח וכו'. כ"כ הרמב"ם בפרק כ"ב (ה"ד) והכי תניא בפרק קמא דסנהדרין רבי יהושע בן קרחה אומר מצוה לבצוע שנאמר אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם. ואיכא למידק דהא אסיקנא התם מאי מצוה דקאמר רבי יהושע בן קרחה מצוה למימרא להו אי דינא בעיתו וכו' ואם רצו בפשרה עושים פשרה אבל לא שמצוה הוא על הדיין שיטריח עצמו לעשות פשרה וי"ל מאחר דרבי יהושע בן קרחה דרש הכי מקרא דאמת ומשפט שלום שפטו ומקרא דויהי דוד עושה משפט וצדקה דמשמע דעשה פשרה ממש אלמא דמצוה שיטריח הדיין לעשות פשרה קאמר רבי יהושע בן קרחה אלא דלמאי דקא סלקא דעתיה דמקשה דמצוה לעשות פשרה שלא מדעת הבעלי דינים קאמר רבי יהושע בן קרחה הוה קשיא ליה מדרב הונא דקאמר להו אי דינא בעיתו וכו' וקא משני ליה מאי מצוה נמי דקאמר רבי יהושע בן קרחה מצוה למימר להו ברישא אי דינא בעיתו וכו' אבל ודאי דלאחר שאמר להו אי דינא בעיתו וכו' ומתריצים בפשרה מטריחים עצמם בפיוסים ופתויים עד שישמעו לעצתם ויקיימו הפשרה שמוצאין ביניהם והיינו דקאמר וכל בית דין שעושה פשרה תמיד כלומר שמטריחין עצמם לאחר שאמרו להו אי דינא בעיתו וכו' ומפתים אותם שישמעו לעצתם לקבל הפשרה הרי זה משובח וכו' וכל זה דוקא קודם גמר דין וזהו שאמר הרמב"ם אחר זה במה דברים אמורים קודם גמר דין וכו' דלאחר גמר דין אפילו על ידי פתויים ופיוסים אסור לדיינים לעשות פשרה וכל זה שלא כדברי בעל שלטי הגבורים ריש סנהדרין (א ב אות א) שכתב דעל ידי פתויים ופיוסים יכולין לעשות פשרה אף לאחר גמר דין דליתא ועיין שם:

מאירי

כל שבאין לפניו לדין מצוה עליו לפתוח להם בפשרה ואפילו שמע את דבריהם וידע להיכן הדין נוטה אם נשמעו לו בכך משתדל לבצוע ביניהם וכך היא המצוה שנאמר אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם איזהו משפט שיש עמו שלום הוי אומר זה בצוה וכן הוא אומר ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו איזהו משפט שיש עמו צדקה הוי אומר זה בצוה ואפילו התחילו לדון ונתנו טענותיהם יום אחר יום כל שלא נגמר הדין מצוה עליו לפתוח בפשרה הא לאחר גמר דין והוא שכבר אמר איש פלוני אתה חייב איש פלוני אתה זכאי וי"מ משהסכימו כולם לומר כן אף על פי שלא אמרו עדין ומשהגיעו לכך אין לו לפתוח להם עוד בפשרה אלא יתרוצו ביניהם או יקוב הדין את ההר שאף הדין הגמור צד צדקה יש בו שמונע מלהעמיד גזילה בתוך ביתו:

מאזנים למשפט להרצ"ה קלישר

ס"ב (4) **הדין אתם רוצים.** כ' הסמ"ע שצריך להסניף לבעלי דינים שפשרה נוהג להם, אבל הט"ז נציח שם זקינו מהר"ל מפראג דמלישגא דלאחר ר"ה אי פשרה נעיתו או דינא משמע דאין לרדוף כ"כ אחר פשרה, ולזה הסכים החו"מ. והנה לפי משמעות לשון הס"ס נדקו דברי מהר"ל, אך לפי הסנהדר

יוחר כיון דעת הסמוע דבין דונוס בפשרה ויה יעיל בשאלה בעלמא אם לא ידבר על לבם למען השלום ור"ה ג"כ מדברי הס"ג הנושא שצ"ק שראוי לנדר להם נפיוס ע"ש, וכן מצינו בגמ' דאפי' ואלו דאוסר לנצוץ קאמר אבל אהרן רודף שלום כו' ופירש"י דהיינו קודם שמקק לדין, ור"ל ח"ק דס"ל דאף משמקק מלוה היא משמע דוה"י דאהרן רודף שלום נדברי רי"ף, ועוד כיון דמתחלה שאלו אי דינא נעיתו משמע שלא מקק עדיין לדין:

לכן נראה דהנה דקאמר רבי יהושע בן קרחה ודברי מהר"ל ודברי הסמ"ע, כפי ו"ש נח"ל על חוס' ד"ה מקטינן פשרה לדין ליסג קו' על רש"י, דיש ג' מיני פשרה, דאם יש לד עשיית ישר וטוב שלא וון הדין אז ודאי מנוס לעשות פשרה ולרדוף אחריה בכל היכולת שהרי לא חרנה ירושלים אלא מפני שהעניוין דנריסה על דין חורה, ולמה נחתיק הפשרה מפני שנוסרין לה מונוטו המנוע לו וון הדין ארנסה ראוי להם הזוכה נדין לקיים ועשיית הישר והטוב, ודעת המדכ"י שגם כופין כה"ג נלפנים ושה"ל. אבל הכי שגם מנד הישר והטוב ליכא דו לחכות המתחייב וכל עיין ישפוט נדקק שאין להם שום נזכות, אז אין לרדוף אחר פשרה שהרי היא כרודף לעשות על ויחיק להם הזוכה על חנם. ונזהר מובן טעם הס"ק דס"ל דמתחלה אין לשאלו אי דינא אי פשרה מפני שעדיין אינו יודע ונאחזה סוג יכ"ל זה הדין שחזר יכ"ל מחמת שאין ראוי לעשות פשרה רק הדין וקנין את ההר, וייצ"ק דקיי"ל כותיה ס"ל נהיפוך דמתחלה מלוה לפתוח בשאלה פשרה למען השלום, שהרי בשאלה בעלמא נלי דברי יום ויריבו לא נגרוט עשות על נמשפט, אבל אחר שידע הדין עם ויי ונאחזה סוג הוא אינו רשאי להיזהר להי"ל י"ל י"ל שום לד עשיית לפנים משורת הדין לגד אחר ושהחזק נה דקאמר דברי מהר"ל דמתחלה אין לרדוף אחר הפשרה, ד בשאלה בעלמא, שהרי יוכל להיות שהוא מחמתו סוג שאין לעשות פשרה, ואפוא פלוגתא עם המתא קנוח לא ופ"ג דח"ק ס"ל דאפי' שאלה אסור מטעם הג"ל וריצ"ק מהיר בשאלה וזה נדור כדעת מהר"ל, אבל אחר שידע לו ענין המשפט וידע שיש בו לד עשיית הישר וטוב אז יש לעשות כסמוע להסביר לבע"ל ולפייסם לפשרה ונעלה מתלוות ח"ב: